

DOSYA/GÖZLEM VE GÖRÜŞLER

TÜRK TABİPLERİ BİRLİĞİ İLE SAĞLIK BAKANLIĞI İLİŞKİLERİ...

Erdal ATABEK*

Türk Tabipleri Birliği ile Sağlık Bakanlığı ilişkileri hakkında istenen bilgiyi özetlemek, hem yapılması gereken bir görevdir hem de geçmiş yılların değerlendirilmesini gerektirir. Bu konudaki en önemli veriler, Birlik ile Bakanlık arasındaki yazışmalar, kamuoyuna yansımış demeç, açıklama, basın toplantısı gibi sunumlar ile o döneme ilişkin anılardır. Bu verilerden elimde olan ise geçmişte yaşadıklarımızın izdüşümleri ile kimi olaylar olacaktır. Açıklamalarımın bu bilgilerin ışığında değerlendirilmesi, konunun geniş incelemesinin ise verilerin tümüyle birlikte yapılması gerekiyor.

Benim Türk Tabipleri Birliği'nde görev yaptığım dönem, 1965-1984 yılları arasında kapsamaktadır. 1966 yılında seçildiğim Merkez Konseyi Başkanlığı dönemi de 1984 yılına kadar sürmüştür. Sağlık Bakanlığı ile ilişkiler de çeşitli dönemleri kapsamaktadır.

Merkez Konseyi üyeliğine seçildiğimiz 1965 yılında Birlik-Bakanlık ilişkilerinin özellikleri vardı. Türk Tabipleri Birliği 1954 yılında kurulmuştu ve daha önce var olan Etibba Odalarının yerine geçen, Türkiye çapında bir örgüt olarak özel yasayla düzenlenmiş bir yapıya sahipti.

Kuruluşun ilk başkanları Sağlık Bakanlığı bünyesinde görev yapan tanınmış klinik şefleriydi. Bu başkanlar esas olarak Sağlık Bakanlığı ile Türk Tabipleri arasında "hekimlik meslek onuru" temelinde saygın köprüleri oluşturuyorlardı. Birliğin görevlerinin başında da "toplumda hekimlik mesleğine olan saygının en üst düzeye çıkarılması" geliyordu. Hekimler, toplumda önemli bir meslek kesimini oluşturuyorlar, toplumun hiyerarşik yapısı içinde üst düzeyde yer alıyorlardı, asıl sorun da bu yerin korunması ve daha da yükseltilmesiydi. Birlik başkanları, kişisel olarak da, kurumsal olarak da "hekimlik mesleğinin onuru"nu simgeliyorlardı ve sosyal statünün korunması en önemli hedefti. Bu da birliğin bilimsel konularla uğraşmasını ve hekimlerin sosyal protokolünün yükseltilmesiyle ilgili uğraşları gerektiriyordu. Bunun dışında kalan konular "kişisel sorunlar"dı ve önemli sayılmıyordu. Hekimlerin toplumdaki yerinin yeterli düzeyde olmadığı en sık yakınmalardı. Birliğin büyük kentler dışından gelen delegelerinin "hekimlerin sınırsız kullanması" gibi, "resmi hekimlikle özel hekimliğin birbirinden ayrılması" gibi istemleri ele alınır gibi yapıyor, genç hekimlerin "geçinemiyoruz, kötü durumdayız" gibi yakınmaları ise "sıralarını beklemeye yanaşmayan sabırsızların zamansız yakınmaları" olarak değerlendiriliyordu. Bu durumun genç hekimler üzerinde

yarattığı tepkiler de vardı. Bu dönemde Türk Tabipleri Birliği- Sağlık Bakanlığı ilişkileri "hekimlik mesleğinin toplumdaki yerinin korunması ve yükseltilmesi" amacıyla uyumlu bir işbirliği olarak görünmektedir. Bakanlık Birliği desteklemektedir. Birlik de bu destekten güç almaktadır.

Genç hekimlerin bu duruma yönelik tepkilerinin yoğunlaşması, üniversiteler bünyesindeki hekimlerin Birlik görevlerine ilgi duymasına yol açmıştı ve 1960'lı yıllarda Merkez Konseyi değişti. Bizim seçtiğimiz 1965 yılında Başkan Doç. Dr. Rükneddin Tözüm idi. Rükneddin Tözüm, aktif, konuşkan, girişken, örgütleyici kişiliğiyle Türk Tabipleri Birliği'ne yeni bir hava getirmek istiyordu. "Türk Hekimliğinin Dünü, Bugünü, Yarını" adlı üç günlük bir seminer düzenlemişti, bizim tanışmamız da bu seminerde olmuştu. Seminer 1965 yılından önce yapılmıştı, Rükneddin Tözüm'de 1965 yılında yeniden seçilmişti.

1965 yılı Birliğin tarihinde önemli bir yıl olmuştur. Biz, Merkez Konseyi'ne "yeni ufukları olan genç hekimler" olarak girmiştik. Merkez Konseyi Rükneddin Tözüm'ün başkanlığında genç bir kadroydu. Bu dönemde en çok tartıştığımız konu "ilkelerimizi belirleyelim" konusuydu. Biz, genç arkadaşlar olarak "amaçlarımızı, ilkelerimizi, yöntemlerimizi belirleyelim" görüşünde ısrar ediyorduk, her şeyin bunlarla olacağını belirtiyorduk. Özellikle "tam süre çalışma ilkesi" çok tartışıldı. "Tam süre çalışma ilkesi", kamuda çalışanın özel çalışma yapmaması, kamu ücretleri için mücadele etmesi, özel çalışan hekimlerin de sadece özel çalışmalarına bağlı olması idi. Bu konu hekim haklarının önemli bir kavşağını oluşturuyordu. Tartışmalar sonucunda başkan Rükneddin Tözüm istifa etti. Merkez Konseyi Başkanlığına ben seçildim. Bir yıl sonra da seçime düşündüğümüz programla girdik. Amaçlarımız, ilkelerimiz, yöntemlerimiz açıldı ve bunlar için çalışmak istemiyle görev almak istiyorduk. Bize oy verecekler, neye, neden oy verdiklerini bilmelilerdi. 1967 yılı Büyük Kongre'sinde oybirliğine yakın oyla tam kadro seçildik, sonraki dönemlerde de bu durum devam etti.

Sağlık Bakanlığı ile ilişkiler de bu programda açık olarak yer alıyordu ve özetle şöyle idi:

Türk Tabipleri Birliği, özel yasayla kurulmuş, tüzel kişiliği olan, bütün hekimlerin temsilcisi olan bir kuruluştur. Sağlık Bakanlığının, hükümetin, devletin bir yan kuruluşu değildir. Önemi ve toplumsal yeri Sağlık Bakanlığından daha fazladır. Çünkü Birlik, bütün hekimlerin sesidir, sözüdür ve düşünceleridir. Sağlık Bakanlığı ise hükümet içinde bir bakanlıktır ve resmi görüşü dile getirmektedir. Türk Tabipleri Birliği bağımsız bir kuruluştur, ancak

hekimlere karşı sorumludur, ancak yasal görevlerini yapmakla yükümlüdür, ilişkilerini de böyle düzenleyecektir.

Türk Tabipleri Birliği ile Sağlık Bakanlığı arasındaki ilişkiler kurumsal düzeyde, kişisellikten uzak, örgüt disiplini içinde ve açık ilişkiler biçiminde yürütülecektir. Sağlık Bakanlığı, ile olan ilişkimiz yandaşlık ya da karşıtlık gibi bir öngörü taşımayacak, ilkelerimiz doğrultusunda yönlenecektir. İlkelerimize uygun davranışlarında Sağlık Bakanlığı desteklenecek, ilkelerimize aykırı tutumlarında ise karşı çıkılacaktır. Bu tutum Merkez Konseyi ve Tabip Odalarıyla uyum içinde belirlenecek ve örgüt disiplini içinde uygulanacaktır.

Sağlık Bakanlığı ve sağlık hizmeti veren öteki bakanlıklar (en başta Çalışma Bakanlığı) düşüncelerimiz, amaçlarımız, yöntemlerimiz konularında bilgilendirilecek, neyi, neden istediğimiz anlatılacak, onların da bu doğrultuda hareket etmelerine katkıda bulunulacaktır.

Yalnız Sağlık Bakanlığı ile değil, Başbakanlık ve ilgili Bakanlıklarla, parlamento ile, özellikle hekim milletvekilleri ile geniş temaslar kurulacak, amaçlarımız, ilkelerimiz ve yöntemlerimiz konusunda bilgilencemeleri sağlanacaktır. Aynı ilkeler doğrultusunda, TRT, basın ve kamuoyunu bilgilendiren kaynaklarla geniş ve sürekli bağlantı kurulacaktır. Devlet Planlama Teşkilatı ile ilişki kurulacaktır.

Bu hareket planı doğrultusunda yapılan çalışmalar sonuçlarını vermekten çekilmedi.

Sağlık Bakanlığı'nın özellikle bazı bürokratları Merkez Konseyi'ni oluşturan bu kadronun Bakanlıkla işbirliği yapmayacağı kanısına vararak Birliğe karşı cephe aldı. Türk Tabipleri Birliği'nin o zamana kadar alışılmamış "bağımsız, eşitlikçi, kamuoyuna açılan tutumu" Bakanlığı kaygılandırdı ve telaşlandırdı. Bunun sonucunda, Bakanlığın üst düzey bürokratları, elbette Bakanlarının da onayını alarak seçimlerimize müdahale etmeye kadar karşı tutumlarını sürdürdüler. Ama hepsi de Merkez Konseyi'nin bu genç kadrosunun lehine oldu ve hiçbir seçimde başarılı olmadılar. Merkez Konseyi ise bu yanlış tutumların hiç etkisinde kalmadan çalışmalarını sürdürdü.

Bakan kim olursa olsun, Türk Tabipleri Birliği, artık kamuoyunca da bilinmeye başlayan görüşlerini, önerilerini iletmeye, açıklamaya, sürdürmeye devam etti.

Şunu da belirtmeliyim ki, bu "ilkeli, açık, hekim çoğunluğu tarafından desteklenen, karşı konulması güç görüş ve öneriler" Sağlık Bakanları tarafından genel olarak saygıyla karşılanmıştır. Bizim "istifa etmelisiniz" çağrılarımıza muhatap olan Bakanlar bile içlerinde bu saygıyı duymuşlardır.

İlkelerimiz için de yer alan "halkın sağlığını korumak, hekim haklarını korumak ve geliştirmek" konuları yasamızın da verdiği görevlerdi. Halk sağlığının her konusu Türk Tabipleri Birliğinin "Durum eleştirisi, Öneri, Çözümler" modeliyle ele alınıyor ve açıklanıyordu. Hekimlerin ekonomik, sosyal, mesleki hakları ve sorunları aynı modelle ele alınıyor ve açıklanıyordu.

Türk Tabipleri Birliği'ne ve Merkez Konseyi'ne yöneltilen eleştiriler ise "hekimlerin durumunu bir yana bırakarak siyaset yapmak, siyaset emellerine hizmet etmek, ileride politikaya atılacakları için kendilerine kamuoyu oluşturmak" oluyor, kulaklara ise bunlara ek olarak Merkez

Konseyi üyelerinin solcu oldukları, bu nedenle Bakanlığa karşı oldukları" fıslıdanyordu. Ancak bu eleştirilerin de, fıslıtların da erişebileceği hiçbir yer olmadı. Biz bunları duyduk, biliyorduk ve elbette göze almıştık. Bu tutumlar bizi gereksiz bir hırçınlığa da sürüklemedi. Biz her zaman, çizdiğimiz, doğru olması için zaman zaman gözden geçirdiğimiz, iç bünyemizde her zaman tartıştığımız yolumuza devam ettik.

Örgütlenmemizde, yasada yer almamasına karşın "Temsilciler Meclisi" adını verdiğimiz bir organ kurduk. Temsilciler Meclisi, Merkez Konseyi ve Tabip Odaları yönetim temsilcilerinden oluşuyordu ve yurdun çeşitli bölgelerinde toplanıyordu. Bu sistemden çok yararlandık. Erzurum'dan Adana'ya, Antalya'dan Trabzon'a, Diyarbakır'dan Bursa'ya kadar bütün yurtta kamuoyuna yansayan toplantılar yaptık.

Sağlık Bakanlığı ile en çok tartıştığımız konular, Birliğe her alanda yetkiler veren (hekim atamalarında ortak kurul, ücret saptamalarında söz ve yetki vb) yeni bir Türk Tabipleri Birliği yasanı, gene değiştirilmesi gereken "meslek icrası" ile ilgili yasa, değiştirilmesi gereken pek çok yasa, tüzük ve yönetmelik oluyordu. Bakanlık temsilcileri bu konularda "Bakanlığın yetkisi bölünemez" diye diretiyor, biz de "yönetime katılma ilkesi"nin artık bir zorunluluk olduğunu söylüyorduk.

Sağlık Bakanlığı ile ilişkiler, siyasal iktidarların yapısı gereği çoğunlukla sağ partilerin iktidar dönemlerinde geçti. İlişkilerimizin yapısı ve karakteri hiç değişmeden aynı biçimde sürdü. Sağlık Bakanlığı ile yakın ilişkiler Dr. Mete Tan'ın Bakanlığı döneminde olmuştur. Dr. Mete Tan uzun yıllar Türk Tabipleri Birliği Eskişehir delegesi olarak, Eskişehir Tabip Odası Başkanı olarak arkadaşımız olmuştur. Renkli kişiliği, popüler yapısıyla tanınan arkadaşımız Sağlık Bakanı olunca Türk Tabipleri Birliği ile olan yakınlığını hiç unutmadan Bakanlığının kapılarını açtı. Bu dönemde gerçekten yakın ilişkilerimiz oldu, ancak bu dönemde de ilkeli tutumumuz hiç değişmedi ve karşılıklı olarak ortak hedeflerimizin içinde hareket ettik.

12 Eylül'de ise Sağlık Bakanlığı bizimle teması kesti. Kendisine göre bir karşı tavır içine girdi, ancak Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği bizimle doğrudan temas kurunca bu ilişki dolaylı yolla yeniden kurulmuş oldu, bu da kendi başına bir öyküdür.

Türk Tabipleri Birliği ile Sağlık Bakanlığı arasındaki ilişkiler, Türkiye'nin geleneksel yapısından kurtulup modern bir yeniden yapılanmaya geçişi sürecinin ele alınmaya değer özgün bir örneğidir. Geleneksel yapıyı temsil eden Sağlık Bakanlığının "ben devletim, ne dersem o olur, ne yaparsam doğrudur" anlayışına karşı çıkan Türk Tabipleri Birliği, bizim sorumluluğu aldığımız dönemde "yönetim, çalışan ve yaşayanların yetkiye ortak olduğu bir yapıya kavuşmalıdır, halkın sağlığından da, kendi haklarından da sorumluluğa ortak olmak hekimlerin ve bütün sağlık personelinin hakkıdır" diyerek modern bir yönetim anlayışını temsil etmiştir.

Bütün çatışmaların kaynağında da bu iki ayrı görüşün çatışması yer almıştır.

Türk Tabipleri Birliği'nin çalışmalarında yalnız hekimlerin değil, bütün sağlık çalışanlarının haklarını bir bütün olarak ele alan ilke tutumunu da belirtmem gerekiyor.